săs. e atestat de dl Kisch, din regiunea Bistriţei, supt forma regulată *Zicklə* f. plur. *Zicklənə* „Bergabhang“, deci cu trecerea lui *s* la *ţ*, ca în *székely: Zâckəl, szajkó: Zeiku,* etc. [1]

19. Ţăcălie.

Subst. f. (Fam.) Barbă în cioc, cioc. E probabil, un derivat al ung. *szakáll* „barbă“, prin suf. *-ie*. Cum în ung. nu există gen, iar firea limbei noastre pretindeà un gen, i s'a adăogat suf. fem. *-ie*, fiind genul cel mai natural care i se puteà da acestui cuvânt înrudit cu „barbă“. (Cf. mai sus roabă). Trecerea lui *s* la *ţ* însă ne face să credem că noi am primit cuvântul de la Saşi, probabil de la bărbierii saşi (cf. cuv. precedent), la care, deşi nu-l găsim atestat, nu urmează că n'a existat vreodată; se poate să existe chiar şi astăzi, fără a fi înregistrat de dicţionare. Trebue să admitem această intermediere şi din motivul că dintr'un derivat al lui *szakáll szakallás* „eine Art Kanone“ avem la Moxa (1620) un împrumut românesc *săcălaş* (Cuv. d. Bătr. I 440). Un caz analog ne prezintă dubletele *sărsam* „unealtă“ şi *ţărţam* „ciucure“, derivate amândouă din ung. *szerszám*, şi anume cel dintâiu de-a-dreptul, iar al doilea prin filiaţiune săsească.

C. Lacea.

Addenda et Corrigenda la Dicţionarul Acad. Rom.

1. Boarfă.

Subst. f. (Iht Polovraci, Gorj). Un soiu de peşti mici şi groşi. H. VI 235. Cred că avem a face cu „mreana“, iar etimologiceşte cu lat. *barbus* intrat în limba noastră prin filiaţiune germană. Anume, în dialectul săsesc de sud, se găseşte cuvântul *Buerwən*, atestat şi în mozelană tot supt forma aceasta, care corespunde germanului literar *Barbe* [2], şi însemnează ca şi acesta „mreană“. Din punct de vedere fonetic, trecerea nu prezintă nici

[1] Dr. Gustav Kisch: *Nordsiebenbürgisches Namenbuch.* Archiv des Ver. für sbb. Landeskunde, p. 148.

[2] Dr. Gustav Kisch, *Vergleichendes Wörterbuch der Nösner und moselfränkisch-luxemburgischen Mundart.* In Archiv des Vereins für sbb. Landeskunde. 1905. I. Heft, p. 49.

BDU-Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14690 © 1922-1923 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:39

o greutate. Tot de această familie ţine şi cuvântul, neintrodus de altfel în Dicţ. Acad., *„bărboaie“*, pe care Barcianu îl traduce prin „Barbe, Butte (Pleuronectes)“, care după Antipa, F. I. 91, ar însemnă, „cambulă, limbă“. Cred că acesta e mai de grabă un derivat al germ. *Barbe* decât un augmentativ al lat. *barbus*, care s'a păstrat în ital. *barbo*, franc. *bar*, prov., catal. *barb*, span., portg. *barbo* (Meyer-Lübke, 951).

2. Búfliș.

Poreclă dată unui om gras şi buhăit (Braşov) Pe valea Someşului *búfleș* (com. Drăganu). Nu e un derivat al lui *buft*, supt care se înregistrează în DA., ci e un împrumut din săs. *Bâflisch* „slănină“, iar în sens figurat „om bine hrănit“, care corespunde cuvântului literar *Bachfleisch* < *Bache* „scroafă sălbatică, porc“ (Kluge) şi *Fleisch* „carne“ [1]. In Munt. (după *buftea*) *búflea*. Cf. bufleu, bulfeu, bulfeiu.

3. Búglă.

Subst. f. 1⁰. Căpiţă de fân (Braşov) 2⁰. P. a n a l. Grămadă de pământ pentru însemnarea hotarului între două locuri, hâlm, gomilă (Râchiţel, jud. Cojocna, com. Ittu). In Dicţ. Acad., la articolul *boaghe*, la etimologie, se trimite la dubletul buglă, dar acesta nu e înregistrat. E sigur că, în regiunile unde Românii locuesc alături de Unguri, cuvântul e împrumutat de-a-dreptul de la aceştia, dar în regiunile, în care nu trăesc plugari unguri, ca la Braşov, cuvântul ne-a venit prin filiaţiune săsească, anume din *bugəl* „kleiner Heuschober“ [2].

4. Căliúgă.

Subst. f. (nu e introdus în Dicţ.). Apă mică stătătoare, prin păduri, care nu s'a format din ploi (Belotinţi, Banat). *In căliugile din dos s'or scăldat astă noapte porcii sălbatici.* Com. *Ittu.* E sârb. *kàljuga* „Lache, Pfütze, in der sich die Schweine wälzen“ *Berneker, Sl. Wb.* 475.

---

[1] *Siebenbürgisch-sächsisches Wörterbuch.* I, 373 ş. u.

[2] Dr. Iulius Iacobi, *Magyarische Lehnworte im Siebenbürgisch-Sächsischen.* Programm des ev. Gymnasiums A. B. în Schässburg. 1894/5.

BDD-A14690 © 1922-1923 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:39

5. Fucíe.

Cuvintele **fâcie**. **fucíe** şi **fuşíe** întrebuinţate în Banat şi Oltenia, Orăştie, Jiu, cu înţelesurile de „butoiu, bute, balercă, budie“ ar fi trebuit unite supt articolul *fucíe*, care e sârb. *fùčija* idem (Dicţ.). Grafia *fuşíe* a voit să redeà pe *ć* bănăţenesc, iar în *fâcie* avem s. o greşală de scris s. o înlocuire a lui *u* prin *â* după labială ca în *fântână*, *Ulița fânarilor* în loc de *funarilor* (Braşov).

6. Fíncen, fíncin.

Subst. m. sing. Molură, anason. (Transilv.) Panţu, PL. E sâs. *Finchəl* < germ. lit. *Fenchel*, idem (Cf. Kisch, o. c. 73). Pentru trecerea lui *ch* la *č* cf. c l i c i n < *Klîdchen*; *l* s'a asimilat lui *n* precedent. Cuvântul nu se găseşte în Dicţ. Acad.

7. Fúrmă.

După Dicţ. Acad. ar fi un împrumut din n. grec. φοῦρμα. Pentru textele vechi e sigură această etimologie, dar „furma de cozonaci“, cum se zice la Braşov, e un împrumut săsesc: *Furm* „ (Kuchen) form.“ (Kisch, o. c.).

8. Ghidúş.

Ar fi trebuit trecut la B, deoarece nu e altceva decât *bidúş* cu *b* palatalizat, — trecere proprie dialectului moldovenesc. Dicţ. noastre nu citează forma aceasta, dar o găsim atestată de Kisch[1] ca existând în Transilvania cu înţelesul de „murdar“. Cf. şi Em. Grigorowitza în N. Rev. R II, 342. Atât această formă cât şi însemnarea cuvântului atestată în Dicţ. supt 2⁰: „termen de ocară pentru oamenii leneşi“. (Şez. II 47/25) ne îndreptăţesc să respingem etimologia dată de Dicţ.: „Derivat din *ghidi*, prin suf. dim. *-uş*.“ Dl Th. Capidan a găsit un primitiv *ghidija* în bulgăreşte, din care crede că s'ar puteà derivà cuvântul nostru prin suf. *-uş*. Noi credem că *ghiduş* fiind un moldovenism e un împrumut unguresc care a intrat în limba română sau de-a-dreptul (*büdös* „puturos“) sau prin filiaţiune săsească. Pentru trecerea lui *ös* la *uş* cf. ung. *köntös* > *chentuş* s. a. Jacobi (o. c.) îl în-

[1] Dr. Gustav Kisch: *Nösner Wörter und Wendungen*. Beilage zum Programm des ev. Obergymnasiums A. B. in Bistritz, 1900, p. 19.

BDD-A14690 © 1922-1923 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:39

registrează între ungurisme „*bidusch*: stinkender Kerl; euphem. Scheltwort aus magh. büdös". Kisch, din contră, crede că cuvântul unguresc, pe care îl traduce prin „unreiner, stinkend fauler Mensch", a intrat în limba săsească prin intermedierea limbei românești. Fiind înțelesul original cel dat de Șez., trebue întoarsă și ordinea sensurilor dată de Dicț., deci însemnarea de „paiață, bufon, măscăriciu, păcăliciu, etc.", ar trebui trecută supt 2⁰; cf. pentru trecerea semantică *ciuf* „pocit, urît" și apoi „măscăriciu" (Cf. DR. II, 607 ș. a.).

9. Ghiorlán.

Se întrebuințează în fraza: „Pân' la anu' și ghiorlanu'" și se zice (în Brașov) despre femeile, care au rămas însărcinate îndată după căsătorie. Cuvântul e împrumutat din săs. *Jórlänk, Jêrlənk* s. *Jêrlänk* „einjähriges Schaf", căruia în mozelană îi corespunde *Gêrleng, Jêrlək*, idem și *Jêrləng* „einjähriges Kind", (Kisch, Vergl. Wb 117, 118). Posibil ca însemnarea aceasta de „copil de un an" din mozelană să existe și în săseşte, dar nu e atestată s. a existat odată și s'a pierdut. Dar chiar dacă înțelesul cuvântului nostru s'ar fi desvoltat prin analogie din sensul de „miel de un an", trecerea semantică ar fi foarte ușor de înțeles. În Dicț. Acad. sânt două articole intitulate *ghiorlan*, și cuvântul de care ne ocupăm, e înregistrat la cel dintâiu care are următoarele sensuri: „1⁰. Om mare și bădărănos, țărănoiu, mojic, mitocan; 2⁰. Om mâncăcios, mâncău, folte, gaman, borlan". E greu de precizat dacă cuvântul nostru e acelaşi cu acesta s. trebue pus supt al doilea care însemnează „șoarece" s., ceeace e mai probabil, trebue dat ca un cuvânt deosebit. La acestea se mai adaugă și contaminația interesantă, comunicată de dl Bogrea în acest volum, p. 459: *moghiorlan*.

10. Gref.

Măsură de lungime de o jumătate de rup, sau $^1/_{16}$ parte dintr'un cot. Spec. (Tip.) Porție Supt forma aceasta e atestat numai la Climescu, iar la C. Negruzzi și în Uricariu se găsește supt forma *grif*. Dicț. îl derivă din bulg. *greh*, idem. Trecerea lui *h* *f* nu e ceva neobicinuit, dar fiind cuvântul un termen negustoresc întrebuințat în Moldova, credem că nu e un împrumut din bulg., ci e germ. *Griff* „măsură de lungime de o

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14690 © 1922-1923 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:39

şchioapă" (Cf. Sachs-Villatte, unde se dă ca sinonimul lui *Spanne*, iar acesta e explicat de Heyne prin: măsură de lungime, cuprinzând spaţiul dintre degetul cel mare şi cel arătător întinse). Considerând că forma cea mai întrebuinţată are *i*, şi ţinând seamă şi de etimologie, cuvântul trebue înregistrat supt *grif*.

Cuvântul german *Griff* a dat naştere şi dubletului *rif* s. a. şi m. „cot" (LB., Cihac, II, 607, ŞIO etc). de Viena (Bud, P. P., 6) lung (Barcianu), unitate de lungime mai mare ce un cot şi mai mică ca un metru (Şez. VII, 167). Are şi variantele *ref* (LB., Cihac), *răf* (a. 1790, Iorga, S. D. VIII, 85), iar la plur. *rifi* (Marian, NA. 253) şi *rifuri* (a. 1803, Iorga, S. D. XII 145), *refuri* (LB.). Se găseşte la aproape toate popoarele care ne înconjoară, şi probabil că în Muntenia şi Moldova a pătruns din turc. *rif* s. *irif* „cot de Viena" (cf. Cihac, ŞIO.) iar la Românii de dincoace de Carpaţi din ung. *réf* s. *röf*, idem.

11. Grindél (Iht.).

Peşte mic înrudit cu ţiparul. La etimologie cetim în Dicţ următoarele: „Probabil, acelaşi cuvânt cu *grindeiu* (de la plug, etc.)". Fiind un cuvânt întrebuinţat în Mold., Bucov. şi Transilv.-de-nord, îl considerăm ca un împrumut din săs. *Grendəl*, care se găseşte şi în mozelană supt forma *Grendəl* şi corespunde germ. lit. *Gründling* (Fischart) (Cf. Kisch, Vergl. Wb. 95).

12. Hep.

Susbt. a Cosor, cuţit încovoiat cu care se curăţă viile. E săs. *Hêp* (tot aşa şi în mozelană) „sichelförmiges Winzer-Gartenmesser" (Kisch, Vergl. Wb.).

13. Iar.

Subst. a. „crac (= braţ) sec al unei ape", dat de Dicţionar, după o comunicare a dlui Ittu, numai din jud. Aradului, e atestat de Păsculescu, L. P. şi din Ţăndărei, jud. Ialomiţa, numai cât dânsul, necunoscând cuvântul, l-a împreunat cu articolul prepozitiv *cel* şi l-a luat drept un adverb neexistent *celiar* (*Din celiar de Dunăre, Grele oşti purcesc* [1]), pe care îl şi glosează în mod cu totul fantastic prin „de dincolo, de cea parte".

C. Lacea.

[1] = purced.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14690 © 1922-1923 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:39